

EUROUUDISED HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTE ALAL NR 15

SISUKORD

Agentuuri direktori pöördumine	2
1. Agentuuri projekt "Varajase märkamise ja sekkumise olukorra analüüs"	3
2. Vanemate rahulolu varajase märkamise ja sekkumisega Leedus	5
3. Õigusaktide, juhiste ja õppekavade muutmine. Aga muutused praktikas? Uusi väljakutseid erivajadustega laste alushariduses Soomes	5
4. Varajane märkamine ja sekkumine Hispaanias: süstematiseerimise ootuses	6
5. Võrgustikutöö keeleõppemudelina Norras	7
6. Varajase märkamise ja sekkumise spetsialistide täiendusõpe Hollandis	8
7. Taani hariduspoliitilised algatused väikelastele kvaliteethariduse tagamisel	9
8. Varajase ennetuse käsitlustest Prantsusmaal	10
9. Koolieelne keeletugi Saksamaal Schleswig-Holsteinis	11
10. Euroopa Nõukogu rõhutab varajase sekkumise tähtsust autistlike väikelaste puhul	12
11. Viimase aja konverentsid varajase märkamise ja sekkumise alal.....	13
12. Transatlantiline varajase märkamise ja sekkumise konsortsium	14
Väljaandefo	Error! Bookmark not defined.

Agentuuri direktori pöördumine

Head lugejad,

Tere tulemast tutvuma Euro uudiste varajase märkamise ja sekkumise eriväljaandega. Teema on äärmiselt tähtis – väikelapse kogemused, tunded ja läbielamised sünnist, esimeste elukuude ja -aastateni avaldavad mõju kogu tema ülejäänud elule. Varajase märkamise ja sekkumise eesmärk on toetada ja varustada väikelast, tema peret ja kaasatud teenistusi selleks lapse elus nii oluliseks perioodiks vajalike oskustega.

Varajane märkamine ja sekkumine on viimastel aastatel olnud agentuuri ühe peamise projekti teemaks. Tunneme, et peame jagama agentuuri projekti ning ka meie liikmesriikides tehtud töö tulemusi kõikide haridustöötajatega. Seepärast oleme pühendanud varajase märkamise ja sekkumise teemale kogu väljaande.

Loodame väga, et agentuuri ja meie liikmesriikide info pakub teile huvi ja osutub teie töös vajalikuks.

Cor Meijer
Direktor

1. Agentuuri projekt “Varajase märkamise ja sekkumise olukorra analüüs”

Agentuur viis aastatel 2003-2005 läbi projekti, mis käsitles varajast märkamist ja sekkumist Euroopas. Varajane sekkumine on oluline teema nii hariduspoliitilises kui professionaalses mõttes: see on seotud kõigi imikute ja väikelaste ning nende perede õigusega saada vajaminevat tuge.

Agentuuri projektis osalesid 19 Euroopa riigi varajase märkamise ja sekkumise eksperdid – hariduspoliitika kujundajad, tervishoiu-, haridus-, sotsiaalsektori spetsialistid, uurijad ja pered.

Projektianalüüs viidi läbi neljas etapis. Esiteks koondati riikide teave ja struktureeriti see vastavalt väljatöötatud mudelile, millega oli võimalik võrrelda osalevates riikides pakutavaid võimalusi ja teenuseid. Mitmel kokkulepitud teemal korraldati ka spetsialistide vahetusi. Kohtumised ja õppekülastused toimusid Münchenis (Saksamaa), Coimbras (Portugal) ja Västeråsis (Rootsi). Need andsid võimaluse analüüsida, kuidas varajase märkamise ja sekkumise ökoloogilis-süsteemset mudelit eri viisil rakendatakse.

Varajase märkamise ja sekkumise olukorra üle peetud arutelude põhjal valmis esialgne raport, mis käsitles projekti põhitulemusi, ning sellele järgnes lõppseminar, kus vanemate, spetsialistide, hariduspoliitika kujundajate ja uurijate avatud diskussioonis kontrolliti projekti tulemuste kehtivust.

Projekti ühe põhitulemusena töötati välja järgmine Euroopa varajase märkamise ja sekkumise määratlus:

Varajane märkamine ja sekkumine on imikutele ja väikelastele ning nende peredele mõeldud teenuste/võimaluste kogum, mida pakutakse perede soovil ja mis hõlmab kõiki lapse erivajadusega seotud tegevusi, mis kindlustavad ja tõhustavad lapse arengut, tugevdavad pere pädevusi ja edendavad lapse ja pere sotsiaalset kaasatust. Lapsega tuleb tegeleda tema loomulikus keskkonnas, eelistatavalt kohalikul tasandil ja perekeskselt ning seda peab tegema multidistsiplinaarne meeskond.

Projekti lõppraport “Varajase märkamise ja sekkumise olukorra analüüs. Võtmetegurid ja soovitusel” on valmis ja kättesaadav. Selles kirjeldatakse ideede ja teooriate arengut, mis on viinud uue varajase märkamise ja sekkumise käsitluseni, millesse on otseselt kaasatud tervishoiu-, haridus- ja sotsiaalsektor. Raport osutab, et on toimunud nihe peamiselt lapsele keskendunud sekkumiselt avarama lähenemise suunas, mille puhul kaasatud on laps, tema pere ja keskkond. Selline areng on kooskõlas liikumisega meditsiiniliselt mudeliilt sotsiaalsele mudelile.

Agentuuri projektis selgitati välja uue varajase märkamise ja sekkumise käsitluse olulisimad elemendid:

Kättesaadavus, lähedus, rahaline kättesaadavus ja mitmekesisus. Mitmesuguseid hõlpsalt kättesaadavaid teenuseid tuleks pakkuda võimalikult vara ning need peaksid olema peredele tasuta või minimaalse tasu eest. Teenused peavad vastama perede vajadustele ning perekeskne sekkumine peab toimuma kohapeal. Nii tervishoiu-,

sotsiaal- kui haridussektor peaksid varajase märkamise ja sekkumisega tegelema ning ühiselt selle eest ka vastutama.

Olulised aspektid on *sihtrühmad, meeskonnatöö, spetsialistide väljaõpe ja töövahendid*. Imikuid ja väikelapsi ning nende peresid toetavad erinevate erialade spetsialistid. Nad ei saa töötada eraldatult, vaid peavad tegema koostööd interdistsiplinaarses meeskonnas. Kui sekkumine osutub vajalikuks, koostatakse pere ja meeskonna koostöös individuaalne kava – riigist sõltuvalt nimetatakse seda ka perekavaks või individuaalseks pereteenuste kavaks. Kava käsitleb vajadusi, tugevaid külgi, prioriteete, eesmärgi ja tegevusi, mida läbi viiakse ja hinnatakse.

Nende elementide põhjal sõnastati rida soovitusi, mis peamiselt on suunatud varajase märkamise ja sekkumise alal töötavatele spetsialistidele. Soovituste eesmärk on parandada ja koondada olemasolevaid varajase märkamise ja sekkumise võimalusi ja teenuseid. Soovitused on esitatud agentuuri projektiraportis, mis on esitatud 18 keeles ja mida saab tasuta alla laadida aadressilt:

<http://www.european-agency.org/site/info/publications/agency/ereports/15.html>

Kogu projekti vältel kogutud info on kättesaadav varajase märkamise ja sekkumise veebialal agentuuri kodulehel: <http://www.european-agency.org/eci/eci.html>

Lisainfo projekti kohta: brussels.office@european-agency.org

2. Vanemate rahulolu varajase märkamise ja sekkumisega Leedus

Vanemate rahulolu peetakse üheks olulisimaks varajase sekkumise kvaliteediindikaatoriks ning käsitletava 2004. aasta uuringu eesmärk oli hinnata vanemate rahulolu erinevate Leedus pakutavate varajase märkamise ja sekkumise teenuste aspektidega.

Rahulolu on kompleksne mõiste ning sageli mõistavad ja tõlgendavad vanemad või spetsialistid seda erinevalt. Projektis analüüsiti rahulolu järgmistest aspektidest: vanemate hinnang sekkumise mudelile; vanematele ja lapsele pakutav tugi; vanemate ja spetsialistide suhted; teenuste kättesaadavus; töö korraldus jne.

Kasutati *varajase märkamise ja sekkumise Euroopa vanemliku rahulolu skaalat* (välja töötanud Siauliai ülikool koostöös Šveitsi Fribourgi ülikooli eripedagoogika instituudiga). Uuringus osalesid erivajadustega laste vanemad, kes on Leedus seotud seitsme varajase märkamise ja sekkumise keskusega; kokku küsitleti 160 vanemat.

Uuringu tulemused osutasid, et üldiselt hindasid varajase sekkumise teenuseid kasutavad vanemad Leedus pakutavate teenuste kvaliteeti positiivselt.

Kõige positiivsema hinnangu sai vanematelt **toetus nende lapsele** (vt järgnevat skeemi). Varajase sekkumise teenuste kättesaadavust ja töökorraldust peeti rahuldavaks. Kõige sagedamini ei olnud vanemad rahul teguritega, mis on seotud sotsiaalse keskkonna loomisega, sekkumismudeliga ning suhetega spetsialistide ja vanemate vahel.

Skeem: Vanemate rahulolu eri aspektide keskmised näitajad Leedus

- toetus lapsele
- suhted vanemate ja spetsialistide vahel
- toetuse mudel
- sotsiaalne keskkond

Üldiselt hindavad projektis osalenud vanemad varajase sekkumise alast tuge kõrgelt, kuid tajuvad, et spetsialistid mängivad varajase märkamise ja sekkumise protsessis ikka "eksperdi" rolli ning sekkumine seisneb lapsele suunatud teraapiates, aga ei kaasa pereliikmeid ega stimuleeri lapse ja tema pere sotsiaalset pädevust.

Lisainfo: Stefanija Alisauskiene, Siauliai ülikooli eripedagoogikakeskuse juht (stefa@su.lt) või Regina Labiniene, agentuuri esindajatekogu Leedu liige (regina.labiniene@smm.lt).

3. Õigusaktide, juhiste ja õppekavade muutmine. Aga muutused praktikas? Uued väljakutsed erivajadustega laste alushariduses Soomes.

Soomes võivad laste päevahoiusüsteemi (ECEC) kasutada kõik 10 kuu kuni 7 aasta vanused lapsed. Päevahoid hõlmab nii haridust kui hooldust ning see on Soomes kõige

levinum alushariduse keskkond. Enamik (85%) erivajadustega või riskiolukorras lapsi on päevahoius.

Päevahoiu eest vastutab sotsiaal- ja tervishoiuministerium. Päevahoiu õiguslikud alused on sätestatud 1970. aastal vastuvõetud *laste päevahoiu seadusega (36/1973)*: tol ajal oli mõtteviis üsna segregeeriv ja meditsiiniline. Kaasamise ning varajase märkamise ja sekkumise põhimõtteid väljendati esimest korda uues riiklikus hariduspoliitilises dokumendis 2002. aastal (*Valitsuse resolutsioon riikliku alushariduse ja päevahoiu poliitika kohta*) ning 2003. aastal (*Riiklikud juhised ECEC õppekava kohta*). 2006. aasta algul valmistas valitsus ette seadusemuudatused, mis mõjutavad päevahoidu: kavandatakse kaasava eritoetuse korraldamist järgmistel tingimustel:

- kaasamise põhimõtte nõuab, et varajane märkamine ja sekkumine kuuluks igapäevaste õppetegevuste hulka;
- lapse erivajaduste hindamisse kaasatakse üha enam lasteaiaõpetajaid ja vanemaid.

Sellised seadusemuudatused on väga tähtsad, aga mida need tähendavad praktikas? Alushariduse spetsialistidele on loodud palju võimalusi osaleda uue õppekava ettevalmistamisega seotud kohtumistel ja seminaridel. Nendel üritustel on nad avaldanud oma seisukohad varajase märkamise ja sekkumise praktika muutuste kohta. Nende arvamus on kuulda võetud ning spetsialistide hinnangul toimib uus õppekava ka praktikas hästi.

Kogukonna tasandil on paljudes kohtades muudetud teenuste korraldust: toetust pakutakse varem ning vanemaid kaasatakse enam toetusprotsessi. Töötajate koolituses kasutatakse uut meetodit – “varajast toetust lastele” – mille puhul töörühmad püüavad dialoogi ja ühisarutelude abil kujundada alternatiivseid tööharjumusi ja uusi hoiakuid koostööks vanematega. Sel teemal on vaja edasi töötada, aga juba toimunud muudatused on lootustandvad.

Lisainfo alushariduse muudatuste kohta Soomes: Liisa Heinämäki, riikliku heaolu ja tervishoiu uurimis- ja arenduskesksuse STAKES uurija (liisa.heinamaki@stakes.fi) või veebilehed: <http://varttua.stakes.fi/EN>

www.stm.fi/Resource.phx/eng/index.htm

www.oph.fi/english

Ühendust saab võtta ka Soome riikliku koordinaatori Pirjo Koivulaga (pirjo.koivula@oph.fi).

4. Varajane märkamine ja sekkumine Hispaanias: süstematiseerimise ootuses

Esimesed varajase märkamise ja sekkumise programmid käivitati Hispaanias 1970. aastate lõpus ning nende aluseks olid uued ideed lapse arengu ja sotsiaalse integratsiooni alal. Enne neid programme ei kaasatud erinevate erivajadustega lapsi tavaliselt tavaharidussüsteemi. Seetõttu võib öelda, et hoolimata programmide katselisest iseloomust oli neil juhtiv roll puuetega laste väljavaadete ja nendega seotud hoiakute muutmisel.

Viimase kolmekümne aasta jooksul on Hispaanias toimunud selge edasimineku. Varajase märkamise ja sekkumise teenused on kättesaadavad kogu riigis ning neist on saanud

oluline toetuse allikas erivajadustega lastele ja nende peredele. Hispaania seadusandjad on vastu võtnud "Varajase sekkumise valge raamatu", mis sätestab varajase sekkumise programmide aluspõhimõtted: partnerlus, perede pädevuse soodustamine, detsentraliseeritud tasuta teenused, interdistsiplinaarne meeskonnatöö ja mitmekülgne sekkumine.

Tänapäeval saavad peaaegu kõik avastatud puuete või arenguhäiretega lapsed Hispaanias kasutada varajase sekkumise teenuseid ja suudavad seetõttu jätkata haridusteed tavakoolis.

Euroopa algatused nagu Heliose programm (1993-1996) või sellest hilisem agentuuri varajase märkamise ja sekkumise projekt (2003-2005) on varajase märkamise ja sekkumise arengus mänginud ja mängivad hindamatut rolli. Heliose programm andis riikidele võimaluse oma varajase sekkumise piloot- ja katseprojektide asjus infot vahetada. Agentuuri projekt on läinud veel kaugemale: peale Euroopa varajase märkamise ja sekkumise mitmekesisust kajastava andmebaasi loomise toodi välja mitmed kriitilised vaatenurgad ja praktilised aspektid. Projektis antud soovitused käsitlevad eelkõige valdkonna kvaliteedistandardeid ja pädevust.

Hispaanias on varajane märkamine ja sekkumine nüüdseks jõudnud uude arenguetappi. Lähitulevikus töötatakse kuningliku puuete inimeste nõukogu eestvõttel ning Hispaania erialaliitude föderatsiooni (GAT) ning Hispaania puuete inimeste konföderatsiooni (CERMI) toetusel välja uued varajast sekkumist reguleerivad õigusaktid. Sellest lähtuvalt keskendutakse nüüdsest varajase sekkumise süstematiseerimisele, näiteks abikõlblikkusriteeriumidele, rahastamisstrateegiatele, teenuste pakkumise kohale või vajamineva personali omadustele.

Lisainfo varajase märkamise ja sekkumise kohta Hispaanias: Jaime Ponte, rehabilitatsioonispetsialist (981356754@telefonica.net) või Andrés Hernández Zalón, agentuuri esindajatekogu Hispaania liige (andres.hernandez@mec.es)

5. Võrgustikutöö keeleõppemudelina Norras

Võrgustikutöö võeti väga spetsiifilise keeleõppemudelina kasutusele Sørlandeti tugikeskuses (SRC) Norras 1999. aastal. Mudeli käivitas ja seda tutvustas peredele professor Irene Johansson (Karlstadi ülikool, Rootsi), SRC nõukogu liige, kes on välja töötanud Karlstadi keeleõppemudeli, mida kasutatakse kogu Skandinaavias.

Mudeli aluseks on jõustamisfilosoofia, mille puhul keskkond aitab kaasa vanemate pädevuse suurenemisele, et nad saaksid teha otsuseid ja valikuid oma laste hariduskäigu ja õppimisviiside osas. Mudelit on mõjutanud ka "ökoloogilise süsteemi" teooriad, mille järgi lapse arengu jälgimine ei tähenda ainult lapse vaatlemist, vaid tähelepanu tuleb pöörata ka laste suhetele ümbritseva keskkonnaga.

Mudeli kasutuselevõtt alates on SRC muutunud pädevamaks ning kasutab seda nüüd varajase sekkumise vahendina laste puhul, kellel on keelelised raskused või tõsised/komplekssed õpiraskused.

Vanemad on alati oma lapse elu ja arenguga väga tihedalt seotud; samas on nad ka haavatavad. Neil on vaja kedagi, kellega jagada oma rõõme ja muresid, aga ka vastutust oma lapse arengu eest.

SRC võrgustikurühmades töötavad spetsialistid, pered ja teised partnerid koos, et toetada lapse kõne ja keele arengut. Lapse keele arengut edendatakse suhtluses inimestega, kes täidavad erinevaid rolle: võrgustiku funktsioon on luua selleks võimalusi. Sekkumine toimub igapäevaselt lapse tavategevuste käigus. Kõik võrgustikurühma liikmed järgivad samu strateegiaid, aga igaüks annab lapsele võimaluse omandada oma igapäevaelus teadmisi ja oskusi eri viisil ja eri kohas. Kõigi ülesanne on olla lapsele heaks "vestluspartneriks".

Võrgustikutöö algab, kui vanemad otsustavad, kes on nende lapse jaoks olulised inimesed. Need võivad olla õpetajad, vanavanemad, tädid, onud, naabrid, hobitegevuste tugiisikud või teised. Vanemad kutsuvad väljaselgitatud inimesi võrgustikurühmas osalema. Rühm kohtub regulaarselt, et arutada ja otsustada, mida lapsel nende arust oleks vaja õppida. Koos otsustatakse ka, kuidas laps õpib, ning määratakse kindlaks, kuidas otsustatut igapäevaelus ellu viia. Nõnda on iga võrgustikurühm iga lapse puhul ainulaadne.

*Lisainfo: Arlene Temte, Sørlandeti tugikeskuse nõustaja Kristiansandis
(arlene.temte@statped.no) või Marit Hognestad,
(marit.hognestad@utdanningsdirektoratet.no), Norra riiklik koordinaator.*

6. Varajase märkamise ja sekkumise spetsialistide täiendusõpe Hollandis

Varajase märkamise ja sekkumise puhul peaksid erinevate erialade spetsialistid erivajadustega lapse perekonna toetamisel koos töötama. Varajase sekkumise spetsialistide koolitus on oluline teema, mis vajab eritähelepanu.

Hollandis annab põhiõpet varajase sekkumise alal Groningeni ülikool (www.rug.nl/gmw/index?lang=en) ning varajase sekkumise alal töötavatele erinevate erialade spetsialistidele korraldatakse täiendusõppe kursusi. Näiteks rühmaprogramm Portage korraldab täiendusõpet mitmetes eripäevahoiu- ja rehabilitatsioonikeskustes Hollandis. Õpet viivad läbi Groningeni ülikooli ortopedagoogika osakonna töötajad ning teised selle valdkonna eksperdid.

Rühmaprogrammi Portage viiakse läbi rühmatööna ja selle eemärk on stimuleerida lapse arengut rühmas koos teiste lastega, korraldades neile spetsiaalseid tegevusi ja mängu. Programmis töötatakse funktsionaalsete individuaalsete eesmärkide saavutamise nimel igapäevastes rühmategevustes, et aidata erivajadustega last ning toetada tema peret ja õpetajaid.

Aluspõhimõte on lapse arengu sidumine tema tavapärase keskkonnaga. Individuaalsete hariduseesmärkide põhjal määratletakse juhised, mida järgitakse; eesmärkide saavutamisel on väga olulised kavandamine ja koordineerimine. Rühmaprogrammi rakendatakse kahel tasandil: individuaalsel ja rühmatasandil.

Rühmaprogrammis Portage osalevad haridus- ja tervishoiutöötajad. Käsitletakse mitmeid teemasid: töömeetodi teoreetilised alused, praktilised vahendid mõõdetavate ja jälgitavate käitumiseesmärkide sõnastamiseks; juhised, kuidas sõnastada väikesi etappe (ülesande analüüs); käitumisprobleemide analüüs, kasutades eelduse, tausta ja tagajärgede (Antecedent, Background and Consequences, ABC) analüüsi ning Portage materjalidel põhinev koolitus ise. Õpe kestab kuus nädalat ning koolitatavaid hinnatakse juhtumiuurimuse abil, mille nad oma töökohas läbi viivad.

“Käitumisspetsialist”, kes on samas koolitatud programmi koordinaatoriks, juhendab koolitatavaid töökohal. Sekkumisprogrammi rakendamise ekspert juhendab käitumisspetsialiste ühe aasta jooksul. Pärast seda võib käitumisspetsialist koolitada uusi haridus- ja tervishoiutöötajate rühmi varajase sekkumise alal, et need suudaksid omakorda toetada lapsi ja nende peresid.

Lisainfo varajase märkamise ja sekkumise täiendusõppe kohta Hollandis: Ineke Oenema-Mostert (c.e.oenema-mostert@rug.nl), Bieuwe Van der Meulen (b.f.van.der.meulen@rug.nl, mõlemad Groningeni ülikoolist) või Sip Jan Pijl (s.j.pijl@rug.nl), Hollandi riiklik koordinaator.

7. Taani hariduspoliitilised algatused väikelastele kvaliteethariduse tagamisel

2005. aasta detsembris moodustas Taani valitsus ekspertide ja uurijate komitee, kelle põhiülesanne oli valmistada ette soovitused, mille abil täita valitsuse eesmärki anda kõigile lastele hea lähtekoht kooliminekuks. Komitee raport avaldati 2006. aasta veebruaris.

Ligikaudu 80% kõigist Taani 1-2 aastastest lastest käib päevahoius, lastesõimes või päevakeskuses. Ligikaudu 95% kõigist 3-6 aastastest lastest on lasteaias. 3-5 aastastest immigrantlastest osaleb päevahoius 77% ning nende järeltulijatest 81%. Seega osalevad peaaegu kõik 1-6 aastased lapsed mingit tüüpi päevahoius, kuigi see ei ole kohustuslik.

Valitsuse 2005. aasta eelnõu “maailma parima rahvakooli” visioonide ja strateegiate kohta rõhutab, on oluline luua suurem sidusus päevahoiuteenuste, koolide ja koolipõhiste hobitegevuste vahel.

Valitsus plaanib aastatel 2005-2009 kulutada 270 miljonit eurot, parandamaks päevahoiuteenuste kvaliteeti ning suur osa esimese aasta eelarvest on määratud tegevusteks, mis on suunatud päevahoiuteenuseid kasutavatele sotsiaalselt haavatavatele lastele.

Ekspertide komitee lähteülesanne keskendus eelkõige sotsiaalselt haavatavatele lastele. Komitee leidis, et nendele lastele ja nende õppekavale on uue õppekava kasutuselevõttuga 2004. aastast hakatud pöörama enam tähelepanu ning kõik eesmärgid, meetodid ja tegevused, mida institutsioonid erivajadustega lastele pakuvad, peavad selgelt õppekavas kajastuma.

Komitee soovitas, et päevahoiuasutuste õppe- ja sotsiaalsed tegevused peaksid keskendumas laste ettevalmistamisele üleminekuks koolisüsteemi. Samuti soovitati, et asutusi tuleks regulaarselt hinnata, et kohandada neid õppekava ja koolide nõuetega.

Komitee tegi ettepaneku, et päevahoiuasutustele ja kohalikele omavalitsustele tuleks pakkuda nõustamist õppe, hindamise, enesehindamise ja kooli ülemineku alal. See võimaldaks paremini hinnata päevahoiuasutuste igapäevatööd.

Komitee soovitusi arutati poliitilisel tasandil 2006. aasta kevadel. Soovitused keskenduvad õppimisele ja haridusele kui integreeritud protsessile, mis hõlmab laste päevahoiu, alushariduse ning koolipõhised huvitegevused. Taani parlamendi 2006/2007. aasta istungjärgul töötatakse kokkulepitud soovituste rakendamiseks välja seadusandlikud ettepanekud.

Lisainfo käsitletud arengute kohta: Helle Beknes, Taani haridusministeeriumi nõunik (helle.beknes@uvm.dk) või Preben Siersbaek (siersbaek@uvm.dk), Taani riiklik koordinaator.

8. Varajase ennetuse käsitlest Prantsusmaal

Prantsusmaal on varajase ennetuse või ennetusstrateegia rakendamise puhul oluline eristada kaht vaatenurka: üldennetustööd ja eriennetustööd, kuna need nõuavad erinevat lähenemist mõistete, protsesside, kaasatud töötajate ja kasutatavate tegevuste osas.

Üldennetustöö eesmärk on vältida võimalikke arenguraskusi, pakkudes lapse arenguks optimaalseid tingimusi. Üldennetustöö hõlmab erinevaid psühholoogilisi, sotsiaalseid ja inimestevahelisi aspekte õppimises ja vastastikusel suhtluses lapse ja tema koolikeskkonna vahel.

Eriennetustöö väljendub pigem spetsiaalsete tegevustena ja see toimub juhul, kui lapse olukorras võib täheldada või ennustada spetsiifilisi vajadusi või raskusi.

Seetõttu on oluline neid kahte ennetustöö tüüpi lahus hoida, pidades samal ajal silmas, et nad võivad üksteist täiendada. Eristamine võimaldab selgemalt määratleda partnerlussuhteid, mis lapse vajaduste rahuldamiseks tuleb luua.

Ennetustöö eesmärk on raskustega õpilaste tugivõrgustiku (Réseaux d'Aides Spécialisées aux Elèves en Difficulté, RASED) töötajate sõnul kogum meetodeid, millega "vältida raskuse ilmnemist", viies riskitegurid miinimumini.

RASEDi töö on suunatud võimalikele õpiraskustele, mis ei ole veel avaldunud. Varajase ennetuse puhul tuleb määratleda ja luua tingimused, mis soodustavad kooli kohanemist laste ja vanemate vajadustega. Need tingimused peavad olema loodud alushariduse tasandil, vastavalt väikelapse individuaalsetele vajadustele ning selleks sobivaid meetodeid rakendades.

Varajase ennetuse eesmärk on vältida eriti kõige haavatavamate õpilaste võimalikke õpiraskusi, korraldades ja rakendades ennetusmeetmeid võimalikult suures ulatuses tavapärasel koolikeskkonnas, isegi klassiruumis ning arvestades lapse tegevuse ja käitumise terviklikkust ja kompleksust koolis.

Sellised meetodid nõuavad tihedat koostööd erinevate haridustöötajate vahel. Koostegutsemine loob soodsad tingimused mitmekülgsele professionaalsusel põhineva tegeliku koostöö väljakujundamiseks tugitöötajate ja õpetajate vahel.

Lisainfo: Nel Saumont (dpri@inshea.fr), Prantsusmaa riiklik koordinaator, või Brigitte Bayet või Paul Fernandez, INS-HEA ennetusosakond (www.inshea.fr, peagi avatakse kodulehel ka ennetusele pühendatud lehekülg).

9. Koolieelne keeletugi Schleswig-Holsteinis, Saksamaal

Seaduse järgi on kõik Schleswig-Holsteini erikoolid kohustatud töötama tugikeskustena. See tähendab, et nad ei vastuta üksnes oma kooli õpilaste, vaid ka nende piirkonnas asuvate tavakoolide toetamise eest. 10 aastat tagasi hakati Schleswig-Holsteinis otsima võimalusi, kuidas varajase sekkumise ja ennetustöö abil vähendada kõnehäiretega õpilaste arvu koolides ja klassides.

Tegevus algas pilootprojektiga ühes piirkonnas. Projektis viidi kooli logopeedid kõnehäiretega laste erikoolide vanematest klassidest üle eelkooliklassidesse. Logopeedid koolitasid lasteaiaõpetajaid üldise kõne- ja keeleteo osas, et need oskaksid välja selgitada, kas laps vajab kõneteraapiat või keeletuge. Nii oli logopeedil võimalik tõhusamalt töötada ning kõneraskustega sai hakata tegelema enne, kui laps alustas kooliteed.

Selle algatuse tõttu hakkasid piirkonna logopeedid lasteasutustes aktiivselt tegutsema ning kõne- ja keelehäirete erikool toetas tõsiste keeleprobleemidega õpilaste integreerimist tavakooli.

Süsteem võeti üle kõigis Schleswig-Holsteini piirkondades ning sellest kujunes kasulik ennetusmeede koolieelses keeletes. Positiivne kogemus sedalaadi varajasest sekkumise ja ennetusest on viinud kogu tugisüsteemi ümberkorraldamiseni.

Valitsus peab seda oluliseks haridusprojektiks 2005-2010 aasta tegevuskavas. Logopeedid hakkavad tugikeskustes koolitama kõiki lasteaiaõpetajaid üldise keeleteo osas. Lisaks saavad lapsed, kes vajavad koolieelset tuge saksa keele kui teise keele osas, osaleda intensiivkursusel (SPRINT) kas lasteaias või väljaspool lasteaeda. Samm-

sammult pakutakse sedalaadi tuge kõigile lastele, kes tulevad ebasoodsast keelekeskkonnast.

Lisainfo Schleswig-Holsteinis tehtud töö kohta: Anette Hausotter (a.hausotter@t-online.de), Saksamaa riiklik koordinaator.

10. Euroopa Nõukogu rõhutab varajase sekkumise tähtsust autistlike väikelaste puhul

2004. aastal moodustas Euroopa Nõukogu autistlike laste hariduse ja integratsiooni ekspertkomitee. See organ on teinud tihedat koostööd Autism-Europe'iga laiemas inimõiguste kaitsmise kontekstis organisatsiooni 46 liikmesriigis.

Kari Steindali (Norra) juhtimisel vahetab komitee infot autismi määratluse ja autismlase statistika kohta. Komitee vastutab ka autistlikele lastele pakutavate teenuste, eriti haridussüsteemis pakutavate teenuste analüüsi eest ning kogub õnnestunud tegevuste näiteid. Praegu valmistab komitee ette valitsustele suunatud soovitusi, mille abil parendada autistlike spektrijoontega (ASD) laste haridust ja integratsiooni Euroopas.

Kõigile liikmesriikidele saadeti küsimustik teenuste kohta, mida nad pakuvad eelkõige autismi väljaselgitamiseks ja diagnoosimiseks, ning vastuseid analüüsitakse. Praeguses etapis nõustuvad enamik kahekümnest osalevast riigist (kellega vaatljana on ühinenud Jaapan), et autism on spektrihäire, mida tuleb selgelt eristada. Sellise eristamiseni on mõnel puhul jõutud üsna hiljuti. Kõik riigid tunnistavad, et autism avastatakse sageli liiga hilja. Varasem diagnoosimine on võimalik ning diagnostilist hindamist tuleb täiendada haridusvajaduste individuaalse hindamisega. Viimased uurimused osutavad, et varajane sekkumine on autistlike spektrijoonte puhul oluline, eriti tõsiste kommunikatsiooniraskuste puhul.

Euroopa Nõukogu võttis 5. aprillil 2006. aastal vastu tegevuskava puuetega inimeste õiguste ja täieliku osalemise kohta ühiskonnas. Tegevuskava hõlmab aastaid 2006-2015 (Recommendation Rec(2006)5). Selles on esitatud üleeuroopaline puuete alase poliitika raamistik ning see on suunatud nii liikmesriikidele kui Euroopa Nõukogule endale ja hõlmab puuetega inimeste igapäevaelu peamisi aspekte. Tervishoiu osas soovitab see liikmesriikidel tunnistada vajadust varajase sekkumise ja tõhusate meetmete järele häirete varajasel avastamisel, diagnoosimisel ja ravimisel. Rehabilitatsiooni osas seab tegevuskava liikmesriikidele eesmärgi pakkuda multidistsiplinaarset lähenemist, rakendades kvaliteetset varajast sekkumist alates lapse sünnist ning pidades oluliseks vanemate toetamist ja nõustamist.

Autistlike laste hariduse ja integratsiooni ekspertkomitee järeldused ja soovitused valmivad 2006. aasta lõpuks.

Lisainfo: Muriel Grimmeissen, ekspertkomitee sekretär (www.coe.int/soc-sp)

Allikas – Euroopa Nõukogu

11. Viimase aja konverentsid varajase sekkumise alal.

2005. aastal toimus varajase märkamise ja sekkumise teemal kolm suurt konverentsi - Tšehhi Vabariigis, Ühendkuningriigis ja Portugalis. Kõigil konverentsidel osalesid agentuuri varajase sekkumise eksperdid. Konverentsid andsid spetsialistidele Euroopast ja mujalt võimaluse oma tööd arutada.

Praha, Tšehhi Vabariik, mai 2005

Praha konverentsi teema oli varajane ennetus ning eritähelpanu pöörati imikutele ja väikelastele. Tšehhi aseharidusminister Alena Sterbova avas konverentsi ja rõhutas, et käsitletav teema on Tšehhi riigi jaoks oluline.

Kahe päeva jooksul esitasid ja vahetasid eri Euroopa riikide uurijad ja spetsialistid infot väikelastele keskenduva ennetustöö kohta. Kogu konverentsi jooksul käsitleti olulist, kuid tundlikku küsimust koostööst vanemate ja spetsialistide vahel, võttes eraldi arutlusele Tšehhi Vabariigi näited. Konverents andis Tšehhi vanematele võimaluse tutvustada vanemate arvamusi, kogemusi ja vajadusi spetsialistidele.

Lisainfo konverentsi korraldajatelt: Zuzana Kaprova, agentuuri esindajate kogu Tšehhi liige (kaprovaz@msmt.cz) ja Alain Bony (alain.bony@wanadoo.fr)

Birmingham, Ühendkuningriik, november 2005

Euroopa varajase märkamise ja sekkumise konverents, mille korraldas Sunfieldi professionaalse arengu keskus, toimus 28.-29. novembril 2005 Birminghamis. Viimastel aastatel on Ühendkuningriigis varajase sekkumise alal tehtud rida algatusi. Selle konverentsi eesmärk oli dialoog Ühendkuningriigi varajase sekkumise praktikute ja uurijate ning nende Euroopa kolleegide vahel.

Konverentsi toetasid valitsus ning Ühendkuningriigi juhtivad heategevusorganisatsioonid (nt MENCAP, SCOPE, RNIB, vaimse tervise fond), kes soovivad, et varajase sekkumise teenused saaksid kindla kohta peredele pakutavate võimaluste hulgas. Konverentsil osales üle 500 delegaadi – sh agentuuri varajase sekkumise projekti osalised – Ühendkuningriigist ja mujalt Euroopast.

Konverentsi avas laste- ja noorteminister Maria Eagle. Plenaariesinejateks olid Michael Guralnick, rahvusvahelise varajase sekkumise ühingu president, Patricia Champion Christchurchi varajase sekkumise keskusest Uus-Meremaal ning Philippa Russell, Ühendkuningriigi puuetega inimeste õiguste volinik. Mitmeid töötube juhtisid Eurlyaidei – Euroopa varajase sekkumise assotsiatsiooni esindajad. Töötubades käsitleti vaesust, teenuste arendamist, eri Euroopa riikide tugisüsteeme ning õnnestunud tegevuste näiteid.

Konverentsil esitleti uut raamatut “Varajane märkamine ja sekkumine: rahvusvahelised lähenemised, riiklikud algatused ja piirkondlik praktika”, mille toimetajateks on Barry Carpenter ja Jo Egerton. Raamat kajastab konverentsi olulisimaid teemasid, andes

ülevaate Ühendkuningriigi, Euroopa ja rahvusvahelise tasandi suundumustest, mis on tingitud varajase sekkumise sihtrühma muutustest.

Michael Guralnick pidas konverentsi lõpus plenaarettekande, milles vaatles varajase märkamise ja sekkumise arengusuundi. Lisainfo tema ja teiste ettekannete kohta konverentsi kodulehel: <http://www.sunfield-school.org.uk/eci/conference.htm>

Lisainfo: Barry Carpenter, Sunfieldi tugikeskuse juhataja (barryc@sunfield.worcs.sch.uk)

Lissabon, Portugal, detsember 2005

Varajase märkamise ja sekkumise konverents, mille korraldas Portugali haridusministeeriumi innovatsiooni ja õppekavaarenduse üksus koostöös Lissaboni CERCIga ja agentuuri toetusel, toimus Lissabonis 5.-6. detsembril 2005.

Konverentsi põhieesmärgid olid selgitada välja varajase sekkumise olulisimad teemad ning olukord EL liikmesriikides; esitleda agentuuri koostatud varajase märkamise ja sekkumise projekti raportit; käsitleda uuringute ja koolituse rolli kvaliteetse varajase sekkumise praktika arengus.

Kahe päeva jooksul analüüsisid Portugali ja rahvusvahelised eksperdid valdkonna olulisimaid aspekte 500 osalise ees. Portugali riigisekretär haridusalal, hariduse ja rehabilitatsiooni riigisekretär ning DGIDCi peadirektor rõhutasid sündmuse tähtsust varajase sekkumise arengus Portugalis.

Lisainfo: Filomena Pereira, agentuuri esindajatekogu Portugali liige (filomena.pereira@dgidc.min-edu.pt)

12. Transatlantiline varajase märkamise ja sekkumise konsortsium

Euroopa Komisjon on nimetanud projekti “Transatlantiline varajase märkamise ja sekkumise konsortsium” (2001-2005) üheks parimaks EL ja Ameerika Ühendriikide kõrg- ja kutsehariduse koostööprogrammi rakenduseks. Projektis osales kolm Ameerika ja viis Euroopa ülikooli, vt: www.transatlanticconsortium.org

Projektil oli neli põhieesmärki:

- avardada ja tugevdada poliitikat, praktikat ja uurimistööd osalevate riikide puuetega väikelastele ja nende peredele pakutavate teenuste osas;
- aidata kultuurideülese koolituse kaudu kaasa praktikute ettevalmistamisele juhirolliks;
- luua mehhanism jätkuvaks transatlantiliseks infovahetuseks ning ülikoole ja üliõpilasi ühendava uurimistöö edendamiseks, kasutades IKT võimalustel põhinevat suhtlust ning õppevisiite;
- luua alused edasiseks pikaajaliseks koostööks, sh ühise kraadiõppeprogrammi väljatöötamiseks.

Projekti peamised tulemused vastasid seatud eesmärkidele. Loodi EL ja Ameerika Ühendriikide ülikoolide konsortsium, mis varustab varajase sekkumise praegusi ja

tulevasi juhtfigure infoga praktika ja poliitika arendamiseks ja tõhustamiseks. Pikaajalise koostöö korraldamiseks on poliitilisel tasandil sõlmitud mitmepoolsed lepingud.

Kokku 65 praktikut ja uurijat osales koolitustel, kasutades tehnoloogia võimalusi ja vahetades vahetult kogemusi. Konsortsiumi raames toimus kokku 104 üliõpilasvahetust. Lisaks koostati rahvusvaheline õppekava, mida osalevad ülikoolid hakkavad rakendama, et selgitada ja töötada välja varajase sekkumise riiklikud ja rahvusvahelised lähenemised ja mõisteraamistikud.

Globaalsest vaatenurgast on rahvastiku suurenenu mobiilsuse tingimustes pikas perspektiivis nii inimlikus kui majanduslikus mõttes kasu varajasesest sekkumisest, mis on kohandatud iga perekonna ja lapse vajaduste ja vahenditega. Varajase sekkumise arendamiseks on vaja teha enam rahvusvahelisi investeeringuid ning koolitada spetsialiste, kes sobivad töötama mitmekultuurilises ühiskonnas. See kindlustab, et projekti tulemused rikastavad EL ja Ameerika Ühendriikide praktikat ning on kasutatavad ka teistes riikides ja kultuurides.

Lisainfo trasatlantilise konsortsiumi kohta: Franz Peterander, Müncheneri ülikooli professor (peterander@lrz.uni-muenchen.de)

Väljaandefinfo

Välja andnud: Euroopa Eripedagoogika Arendamise Agentuur.

Agentuuri tegevust rahastavad liikmesriikide haridusministeeriumid. Liikmesriikideks on EL riigid, Island, Norra ja Šveits. Malta, Sloveenia ja Slovakkia osalevad agentuuri töös vaatlajariikidena. Agentuuri toetavad ka Euroopa Liidu institutsioonid.

Üksikisikute esitatud seisukohad EuroNews'is ei esinda alati Euroopa Agentuuri või selle liikmesriikide ametlikke seisukohti.

Uudislehest on lubatud esitada väljavõtteid, kui neile lisatakse selge viide allikale. Elektroonilised versioonid on kättesaadavad Euroopa Agentuuri kodulehel: www.european-agency.org

Sekretariaat

Østre Stationsvej 33
DK – 5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brüsseli esindus

3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

Veebileht: www.european-agency.org

Uudislehe lisaeksemplaride või Agentuuri töö kohta info saamiseks võtke palun ühendust agentuuri riikliku koordinaatoriga Eestis Ulvi Soomlaisiga, ulvi.soomlais@hm.ee.

Toimetanud: Amanda Watkins, Ole Lissabeck-Nielsen, Cor Meijer

Graafiline kujundus: Cadenza 3D www.cadenza-3d.co.uk

Tõlkinud: Inga Kukk

Trükk: Halstan & Co. Ltd. <http://www.halstan.co.uk/>

Keeled:	eesti	leedu	saksa
	flaami	läti	soome
	hispaania	norra	taani
	inglise	poola	tšehhi
	islandi	portugali	ungari
	itaalia	prantsuse	
	kreeka	rootsi	

ISSN: 1811-8100

Suvi 2006

Uudislehe väljaandmist toetab Euroopa komisjoni hariduse, koolituse, kultuuri ja mitmekeelsuse peadirektooraat:

http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/index_en.htm